

УДК 78.09 (477) "XX"

Леся Грищик, керівник хору "Нескорені"
м. Дрогобич

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

У статті висвітлюється творча спадщина геніального українського композитора, музикознавця, яка ввійшла до національної скарбниці музичної культури.

Ключові слова: творча спадщина В. Барвінського, музичні композиції.

"Музичний шлях, хоч часто буває всипаний квітами – ружами, проте й рожі мають колючки, які не раз ранають руки до крови. І тільки той є правдивим музикантом, хто любить це мистецтво і, незважаючи на невдачі, не полишає його".

Василь Барвінський

Актуальність проблеми. Варто відзначити відомого сучасного дрогобицького педагога Володимира Грабовського, який пише про видатного українського композитора, піаніста, педагога, критика-публіциста, громадського діяча Василя Барвінського, який жив і творив у першій половині XX сторіччя. Не варто зайве наголошувати, що це був період бурхливих, часом катастрофічних катаклізмів в історії цілих націй, держав, – не тільки індивідів. Слід додати, що епохальні, досі небувалі соціально-історичні події власне цього періоду (революції, війни, вибухові вияви національного пробудження тощо) чи не найбільше "зачепили" Центрально-Східну Європу, до якої й належить Україна. Вони різноманітно й багатоаспектно відбилися у свідомості націй, окремих особистостей та в їхній діяльності. Довгий перелік різноманітних – хоч споріднених – сфер творчості В. Барвінського і свідчатиме на користь неординарності цієї постаті [3].

Композитор був тією особистістю, яскравим представником української музичної культури і прагнув передати людям якнайбільше того, що сам досягнув, в цьому він вбачав сенс свого життя.

Аналіз останніх публікацій. Актуальність даної проблеми підтверджує те, що творчості Василю Барвінському присвячено значну кількість наукових статей відомих авторів С. Павлишин [5; 6], С. Стельмашука, Л. Філоненка

[8], О. Німлович, В. Грабовського, М. Ластовецького, Л. Ластовецької [4].

Мета статті – висвітлити музично-педагогічну творчість відомого творця інструментальної музики, створених ним різних творів та репертуарів українського композитора, для хору, квартету, фортепіанних прелюдій і інших музичних творів.

Виклад основного матеріалу. Висвітлюючи творчу спадщину Василя Барвінського, слід відзначити роботу доктора мистецтвознавства Стефанії Павлишин, в якій автор наголошує, що ім'я Василя Барвінського стало відомим у цілому музичному світі. "Універсальне видавництво" опублікувало його фортепіанні мініатюри у Відні, Ляйпцігу і Нью-Йорку. Їх передрукували аж в Японії. Барвінський став першим українським композитором з таким широким визнанням [5].

Слід відзначити, що Василя Барвінського в 1948 році арештували і його твори більше 40 років забороняли і не тільки твори, але навіть і його ім'я.

Окремими фрагментами друкується "Особова справа Василя Барвінського", віднайдена в київських архівах¹, матеріали якої зримо засвідчують, що видатного композитора суцільною несправедливістю було засуджено й відправлено до більшовицького концтабору в Мордовії (1948 – 1958).

Збереглися спогади деяких політ'язнів, які відбували термін ув'язнення з Василем Барвінським, зокрема Михайла Дмитрика²,

¹Філоненко Л. Свідчать документи... "Про особову справу Василя Барвінського" // Америка / США – 24 квітня 1999.

²Дмитрик М. В далеких таборах // Народні оповідання / Упор. М. Зінчук. – К.: Музична Україна, 1993. – С. 63 – 76.

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

Миколи Кучера³, Галини Грабець⁴ а також його сучасників – Степана Стельмашука⁵, Пантелеймона Василевського⁶ та інших [8].

Після повернення із заслання в 1958 році Барвінський пережив найбільшу трагедію, яка може зустріти творця: його рукописи виявилися спаленими [6, 6]. Але після його спочинку триумф правди і справедливості здійснився, у людей познайомилися рукописи, у вогні пропало тільки декілька унікальних творів.

Збірка музикознавців, яка випущена редактором – упорядником Володимиром Грабовським охоплює досить широке коло українських авторів, що поповнює духовний пам'ятник про Василя Барвінського. Після заслання Василь Барвінський повернувся до Львова.

З метою поповнення дитячого музично-педагогічного репертуару українською музикою він пише фортепіанні збірки: “Наше сонечко грає на фортепіані”, “Мініатюри” (Шість п'єс на українські теми). Творчість Барвінського-композитора є прикладом глибокого засвоєння народного музичного мистецтва. У дитячих п'єсах він віддавав перевагу безпосередньому, цитатному методу використання фольклорних джерел із застосуванням сучасних засобів перетворення цього матеріалу. Найважливішим для нього було збереження специфічності та неповторності краси пісні чи танцю. Вірний своїй мистецькій концепції, він вважав, що саме на рідному інтонаційному матеріалі потрібно починати виховувати юних музикантів. У середині 30-х років, у зв'язку з публікацією його дитячої збірки “Наше сонечко грає на фортепіані”, Барвінський пише: *“Метою цієї збірки було зв'язати українську дитину вже в початках її фортепіанних студій з українською мелодикою і піснею, намагаючись різноманітністю гармоній голосоведінням і не так вже дешевою чи простою фортепіанною фактурою піднести чи виробити смак дитини, кормленої у початках науки різними школами гри на фортепіано вроді Баєра і інших, з закатенієм і стереотипним примітивізмом початкового музичного матеріалу або чужими психіці нашої дитини, часто теж доволі дешевими змістом творами для дітей чужих авторів”* [7].

Фольклор мав вирішальне значення для формування індивідуального стилю В. Барвінського, для кристалізації вживаних ним художніх засобів. З народних джерел випливають особливості його музичної мови – мелодика, гармонія, фактура, принципи розвитку.

Гармонічне чуття – одна з найяскравіших сторін обдарування Василя Барвінського. Він має особливо тонке відчуття гармонічної барви та логіки акордового руху. Витонченість музичних образів у камерних ансамблях, багатство нюансів, почуттів, несподіваних поворотів у значній мірі пов'язані із його гармонічною мовою. Колористичність, барвистість його мови досягається шляхом дбайливого ставлення до функційних зв'язків між акордами, ці зв'язки зберігаються, але стають більш різноманітними.

Автор вокально-етнографічної картини “Українське весілля” для мішаного хору, квартету солістів і оркестру (1914), кантат “Заповіт” (сл. Т. Шевченка), “Наша пісня, наша туга” (сл. Черкасенка, 1933); симфонічних творів – “Українська рапсодія” (1911), увертюри-поєми (1930); камерно-інструментальних творів, циклів фортепіанних п'єс, хорових творів акапела, колядок, щедрівок; солоспівів для голосу в супроводі оркестру: “Псалом Давида” (сл. П. Куліша), “Ноктюрн”, “Сонет” (сл. І. Франка), обробок народних пісень [1].

Обробки народних пісень зустрічаються у Барвінського для різних виконавських складів. Це – мішані та однорідні хори (чоловічі та жіночі), хори з супроводом та акапельні, вокальні ансамблі (дуети та тріо) у супроводі фортепіано або фортепіано та скрипки [4].

Взагалі вся хорова творчість В. Барвінського, включаючи і його оригінальні композиції, чітко опирається на фольклорні джерела. Тонко відчуючи природу української вокальної інтонації, композитор активно залучає до її органічного розгортання та розвитку своє власне відчуття звукової вертикалі, наповненої неповторним ароматом його пошуків у творенні магічної краси звуку, що йде від глибокого засвоєння та переосмислення досягнень імпресіоністів.

У Дрогобичі, Львові, Тернополі створені музеї, до фондів яких щороку надходять унікальні документи, матеріали, світлини, нотні видання,

³Кучер М. Півтора року з Василем Барвінським // Дубравлаг: Спогади, оповідання. – Дніпропетровськ: ВПОП “Дніпро”, 1996. – С. 5–11.

⁴Грабець-Тарнавецька Г. Барвінський Василь, син Олександра // Енциклопедія Коломийщини / Ред. М. Васильчук, М. Савчук. – Коломия: Вік, 1998. – Зшиток 2. – С. 30.

⁵Стельмашук С. Українська музика немислима без Барвінського // Галицька зоря. – 19 травня 1998.

⁶Василевський П. Про листи Василя Барвінського до Галини Грабець // Василь Барвінський: Статті та матеріали / Упор. В. Грабовський. – Дрогобич: Відродження, 2000. – С. 78–111.

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

аудіо- і відео матеріали, пов'язані з життям та творчістю композитора. Наголосимо, що нині віднайдено переважну більшість творів В. Барвінського, частина яких вважалася назавжди втраченою. Завдячуючи науковцям, музикознавцям, педагогам, всім палким прихильникам творчої особистості митця, їх вдалося розшукати як в Україні, так і за її межами; деякі з них вже перевидані.

Значення творчої діяльності Василя Барвінського для культурного життя України важко переоцінити. Вона була нерозривно пов'язана з музично-громадською діяльністю для культурного розвитку народу, поширення його музичної освіченості. В. Барвінський досяг вершин майстерності у галузі камерної музики, вокальної та симфонічної, яка стала цікавою сторінкою в історії українського мистецтва завдяки міцному зв'язку з традиціями національної класичної музики та рисам сучасності, які втілюють істотні, глибинні особливості його індивідуального почерку: безпосередність, і щирість висловлювання, ніжність, вишуканість мелодії та гармонії, витончена майстерність у галузі форми та фактури, опора на українську народну пісню.

Любов композитора до української національної культури вплинула не лише на його творчість, а й на мистецьку діяльність сучасників В. Барвінського та прийдешніх поколінь талановитих музикантів [2].

В. Барвінський власною творчістю прагнув стверджувати національний характер музики, яка спирається в нього на фольклор у поєднанні з досягненнями професійної західноєвропейської музики XIX та XX століть. Творчість композитора є важливим етапом у процесі розширення і заглиблення національного ґрунту української музики [2].

Висновки. Серед яскравих мистецьких

особистостей, представників української музичної культури є музиканти, творче обличчя яких вражає неповторністю свого дивовижного таланту – таким був В. Барвінський, невтомний громадський діяч і пропагандист української музики.

Він став однією з найяскравіших постатей української музичної культури XX століття.

1. Бурбан М.І. *Українські хори та диригенти.* – Дрогобич: Посвіт, 2007. – С. 283.

2. Годзик С., Годзик О., Лосева Т. *Музично-естетичні погляди В. Барвінського // Статті. Листи. Спогади.* Дрогобич. ПОСВІТ. – 2008. – С. 82 – 83.

3. Грабовський В. *Шляхетна постать на тлі історії культури центрально-східної Європи: повернення корифея // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах / Редактор-упорядник В. Грабовський* Дрогобич: Посвіт, 2008. – С. 7.

4. Ластовецька Л. *Хорова творчість В. Барвінського у контексті національних хорових традицій // Статті. Листи. Спогади.* Дрогобич. ПОСВІТ. – 2008. – С. 28.

5. Павлишин С. *Василь Барвінський.* – К.: Музична Україна, 1990.

6. Павлишин С. *Відновлена пам'ять // Статті. Листи. Спогади.* Дрогобич. ПОСВІТ. – 2008. – С. 6 – 7.

7. Садова Л. *Аспекти фортепіанної педагогіки Василя Барвінського // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах / Редактор-упорядник В. Барвінський.* – Дрогобич: Посвіт, 2008. – С. 96.

8. Філоненко Л., Друмак М. *Мордовська каторга Василя Барвінського // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах / Редактор упорядник В. Грабовський* – Дрогобич: 2008. – С. 204.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2008.

У даній публікації використано світліни і матеріал з Антологія афоризмів/ Упор. Л.П. Олексієнко. – Д.: “Видавництво Сталкер”, 2004. – 704с.

Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах/ Редактор-упорядник В. Грабовський Дрогобич: Посвіт, 2008. – 176с.

На Тарасовій горі: Фотоальбом/ Упоряд. та текст Т.Базилевич і Л.Єфіменко; Фото М. Плаксина та ін. – 2-е вид. – К.: Мистецтво, 1986. – 96с.

“Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия”.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ “МОЛОДЬ І РИНОК”

1.Приймаються одноосібні статті (співавтори). Текст обсягом 6 – 10 друкованих сторінок із двома-трьома ілюстраціями (рисунками, фотографіями). У статтях повинно бути чітко і стисло, без зайвих математичних формул, викладено те нове та оригінальне, що досягнуто авторами в їх практичній діяльності. Потрібно уникати повторів, зайвих подробиць та загальновідомих положень, на які можна посилатися, вказуючи відповідний номер у списку літератури, що додається.

2.Рукопис статті надсилається у одному примірнику (обов'язково перший), надрукованих через півтора інтервали на одній сторінці стандартного паперу, з пронумерованими сторінками.

ДО РУКОПІСУ ДОДАЮТЬСЯ:

- УДК;
- ключові слова;
- анотація статті на окремій сторінці у одному примірнику українською мовою (у випадку подання статті російською, польською чи іншими мовами, додається анотація на мові оригіналу статті та українською мовою);
- рисунки, фотографії з підписаними підписами;
- список літератури, оформлений у відповідності з діючим ДСТ-ом (за абеткою; у тексті в дужках позначається позиція та сторінка [3, 47]);
- відомості про автора (авторська карточка: прізвище, ім'я та по-батькові, посада, місце праці, вчений ступінь, наукове звання, адреса (службова, домашня), телефони).

3. До статей додається рекомендація кафедри (відділу) установи, де автор працює, і рецензія доктора чи кандидата наук; для статей докторів та кандидатів наук рецензій не потрібно.

4. Таблиці повинні мати назви та порядковий номер. Одночасне використання таблиць та графіків для пояснення одних і тих же положень не рекомендується.

5. Статті підписуються всіма авторами із зазначенням домашньої адреси, номерів домашнього та службового телефонів автора, який буде листуватися з редакцією з приводу цієї статті.

Редколегія відхиляє статті з порушенням цих вимог:

Відповідно до вимог ВАК України (Постанова №7-06. 1 від 15 січня 2003 р.) необхідно дотримуватися таких елементів написання статей: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями, аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формування цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Сфера розповсюдження та категорія читачів:

- загальнодержавна, зарубіжна;
- викладачі університетів, ВНЗ всіх рівнів акредитації, студенти, аспіранти, науковці, спеціалісти, які підвищують свої професійні компетенції в галузі освіти та педагогічних наук.

Програмні цілі (основні принципи) або тематична спрямованість:

Ознайомлення із питаннями наукових досліджень педагогіки, ринкової економіки, інфраструктури ринку, історії, філософії, психології, формування професійних компетенцій у студентів ВНЗ, організації навчального процесу, використання інформаційних технологій у навчанні, виховання учнівської молоді та студентства у високих християнських цінностях і моральних та культурних засадах, української та романо-германської філології, тощо.

Головний редактор Мирон Вачевський
Комп'ютерний набір та верстка Іван Василюк
Технічний редактор Михайло Примаченко
Коректор Лариса Лесишин
Художнє оформлення Христина Стасик